

UO'T: 633. 878.32: 632.7: 632

TERAKNI ASOSIY ZARARKUNANDALARIDAN HIMOYA QILISH

Yusupov Abdusalim Xolboyevich

Qishloq xo'jaligi fanlari doktori, professor

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li

Tayanch doktorant

Toshkent davlat agrar universiteti

Annotatsiya

Maqolada Toshkent viloyati sharoitida 2022-2024 yillarda terakning zararkunandalarini o'rganish maqsadida o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra kaliforniya qalqondori, terak bargxo'ri, shahar mo'ylovdori, terak katta oynachisi, terak kichik oynachisi asosiy zararkunandalari ekanligi qayd etilgan. Terakning asosiy so'ruvchi va kemiruvchi zararkunandalaridan kaliforniya qalqondori, terak bargxo'ri, shahar mo'ylovdori, terak katta oynachisi, terak kichik oynachisidan himoya qilishda qalqondorlar, shiralar, kanalar, bargxo'rlarga qarshi Ovipron 2000 em.k. (10-15 l/ga), Preparat №30 76% neft moyi emulsiya asosli preparatlar (40-100 l/ga)ni sinovdan o'tkazilganda 88,2-89,1% gacha biologik samaradorlik erishilib, ushbu zararkunandalarning zararini oldi olingan.

Kalit so'zlar: terak, o'simliklarni himoya qilish, zararkunandalar, qarshi kurash, preparatlar, insektitsidlar. biologik samaradorligi.

Аннотации

В статье отмечается, что по данным исследований, проведенных в года 2022-2024 Ташкентской области по изучению вредителей тополя, основными вредителями являются щитовка калифорнийская, сикадка тополная, усач городской, топол крупный, топол малый. К числу основных сосущих и грызунов-вредителей тополя относятся щитовка калифорнийская, сикадка тополская, усач городской, стеклянница топол крупная, стеклянница тополя мелкая для защиты от щитовок, тли, каналсев, сикадок Овипрон 2000 ем.к. (10-15 л/га), Препарат №30 При испытании препаратов на основе 76% нефтяной

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

эмульсии (40-100 л/га) достигнута биологическая эффективность 88,2-89,1% и предотвращено поражение этими вредителями.

Ключевые слова: топол, защита растений, вредители, борьба, препараты, инсектициды, биологическая эффективность.

Abstract

The article notes that, according to research conducted in 2022-2024 in the Tashkent region to study poplar pests, the main pests are the California scale insect, the poplar leafhopper, the urban longhorned beetle, the large poplar, and the small poplar. The main sucking and rodent pests of poplar include the California scale insect, the poplar leafhopper, the urban longhorned beetle, the large poplar glasswing, and the small poplar glasswing. For protection against scale insects, aphids, tubular borers, and leafhoppers, Ovipron 2000 cap.c. (10-15 l/ha), Product No. 30. When testing products based on a 76% oil emulsion (40-100 l/ha), a biological effectiveness of 88.2-89.1% was achieved, preventing infestations by these pests.

Keywords: poplar, plant protection, pests, control, preparations, insecticides. biological effectiveness.

Kirish.

Bugungi kunda terak turli eroziyalarning oldini olish, ekinlarni ihotalab himoyalash va eng muhimi qurilishbop material tayyorlashda o'rni benihoya katta. Terak ko'chatlari tuproqning mexanik tarkibi, sizot suvining chuqurligiga qarab 8-12 marta sug'oriladi. Qalamchalar ko'karib, bir metrqa yetgunga qadar qator orasiga 3-4 marotaba ishlov berilib, o'g'it solinadi. Dastlabki 2 oylik davrida har 10-15 kunda sug'orilib turilishi kerak. Har sug'orishda gektariga 600-800 m³ me'yorda suv beriladi. Bugungi kunda Toshkent viloyati sharoitida teraklarning bir necha navlari jumladan, Mirza terak, Oq terak, Bolle teragi, Baqa (baxofena) teragi, Kaliforniya teragi, Qora terak va boshqa turlari yetishtiriladi [1,2].

Terak daraxti o'zining tez o'sishi (bir yilda 3-4 metr), ko'p yog'och berishi, yog'ochining fizik-mexanik xususiyatlarining yaxshiligi, tez va oson ko'payishi, barcha hududlarimizda (suvli yerlarda) o'sish imkoniyati borligi hamda keng tarqalganligi, bo'yining baland bo'lishi va ko'rkamligi bilan boshqa daraxt turlaridan keskin ajralib turadi.

Sho'rlanishga moyil bo'lgan yerlarda Fransiya teraklarining duragayli navlari Bopre va Dorshkamsdan tashkil qilingan plantatsiyalar parvarishiga jiddiy e'tibor berish zarur. Qalamchalar o'suv davrida 7-8 marta sug'oriladi: 15 va 30 iyun, 15 va 30 iyul, 15 avgust va 5 sentabrda. Sug'orishlar oralig'i iyun va iyul oylarida 15 kundan oshmasligi kerak. O'suv davrida sug'orish me'yori 800 m³/ga bo'lib chuqur va keng ariqlar orqali sug'oriladi. Sug'orish tuproqni yumshatish bilan birga olib borilsa yanada samarali bo'ladi. Bundan tashqari terakni zararkunanda va

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

kasalliklardan himoya qilishda amaliyotda qo'llanib kelinayotgan kurash choralari asosida amalga oshiriladi [3,4].

Terakni qalin qilib o'stirish usuli asosan tomorqa uchastkalari, shuningdek, ko'p qavatli uylarning atroflarida qo'llaniladi. Bunday terakzorlarning agrotexnika tadbirlari qo'l kuchi yordamida amalga oshiriladi. Bugungi kunda terakda bir qancha 40 dan ortiq turdagi so'ruvchi va kemiruvchi zararkunandar zararlab, daraxt ko'chatlarini nobud bo'lishiga va yog'och sanoatida sifatsiz xomashyo yetishtirib berilishiga sabab bo'lmoqda. Tadqiqotlarda ma'lum bo'lishicha teraklarning tanasi nisbatan yumshoq bo'lib, uni turli zararkunandalar zararlaydi. Bunday yog'ochlarni qurilishda ishlatib bo'lmaydi. Umuman, terakni turli zararli organizmlardan (hasharot va kasalliklar) himoya qilish bo'yicha tadqiqotlar yetarlicha olib borilmagan. Bunga sabab, bu sohada, zamon talablariga mos holda, daraxtlarni himoya qilish vosita va usullariga e'tibor talab darajasida bo'lmay, ko'rilyotgan zararining yuqoriligidir. Shuning uchun, qurilish va manzaraga mo'ljallangan terak va tolning zararkunandalarini o'rganish asosida, ularga qarshi zamonaviy himoya choralari olib borish dolzarb vazifa hisoblanadi [5,6].

Materiallar va uslublar.

Yuqoridagi muammolardan kelib chiqib, terakni yosh niholligida zarar yetkazadigan zararkunandalarni turlarini o'rganish maqsadida 2022-2024 yillarda Toshkent viloyatidagi o'rmon xo'jaliklarida tadqiqotlar olib borildi. Tadqiqotlar natijasida terakda uchrab zararlaydigan zararkunandalar kaliforniya qalqondori, terak bargxo'ri, shahar mo'ylovkori, terak katta oynachisi, terak kichik oynachisi va boshqa zararkunandalarni uchrashi qayd etildi. Tadqiqotlarda terakning asosiy zararkunandalarini ayrim bioekologik xususiyatlari, tarqalishi, zararini o'rganish va ularga qarshi kurash choralari yuzasidan izlanishlar olib borildi.

1-rasm. Terak zararkunandalarini o'rganish va ularga qarshi kurash choralari bo'yicha tadqiqotlar

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

2-rasm. Terak bargxo'ri va uning zarari.

Xulosa.

Tadqiqotlar natijalaridan xulosa qilib aytganda terakning asosiy so'ruvchi va kemiruvchi zararkunandalaridan kaliforniya qalqondori, terak bargxo'ri, shahar mo'ylovdori, terak katta oynachisi, terak kichik oynachisiga qarshi Ovipron 2000 em.k. (10-15 l/ga), Preparat №30 76% neft moyi emulsiya asosli preparatlar (40-100 l/ga)ni sinovdan o'tkazilganda 88,2-89,1% biologik samaradorlikka erishilib, ushbu zararkunandalarning zararini oldi olinadi.

Adabiyotlar:

1. Озолин Г., Шамсиев Қ., Стипинский В., Ўзбекистон тераклари, Тошкент, 1992. 115 бет
2. Хоназаров А.А. Ўзбекистонда ўрмонзорлар барпо этиш асослари Тошкент. Ўрмон лойиҳа. 2002 й. 75 бет.
3. Ҳамзаев А.Х., Ботман Е.К., Эшанкулов Б.И., Мухсимов Н.П., О.Т.Хужаев ва У.И.Рузметовлар. Терак кўчатларини етиштириш, қаламчаларини тайёрлаш, парваришлаш ва касаллик-зараркунандалардан ҳимоя қилиш бўйича илмий тавсиянома. Тошкент.-2022.
4. Alfenas AC, Guimaraes LMS, Resende MDV (2012) Genetic basis of resistance in eucalyptus spp. pathosystems. In: Snieszko RA, Yanchuk AD, Kliejunas, JT, Palmieri KM, Alexander JM, Frankel SJ, tech. coords (eds) Proceedings of the fourth international workshop on the genetics of host-parasite interactions in forestry: disease and insect resistance in forest trees. Gen. Tech. Rep. PSW-GTR-240. Albany, CA: Pacific Southwest Research Station, Forest Service, U.S. Department of Agriculture. pp 11-15.
5. Қайимов А.К., Бердиев Э.Т. Дендрология. Тошкент – 2009. 211 бет.
6. Chen, Y., Han, Y. F., Li, L., Tian, Y. C., and Nie, S. J. (1995). Study on the plant regeneration from *Populus deltoides* explant transformation with Bt. toxin gene. *Sci. Silv. Sin.* 31, 97-103.